

РОЗДІЛ 3. КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ОНЛАЙН-ФОРМАТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

PREVENTION OF WRITTEN SPEECH DISORDERS IN CHILDREN WITH SPECIAL SPEECH NEEDS OF PRIMARY SCHOOL AGE IN AN ONLINE FORMAT: THEORETICAL ASPECT

Стаття «Попередження порушень писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку у онлайн-форматі: теоретичний аспект» висвітлює значущі аспекти формування навичок писемного мовлення серед дітей молодшого шкільного віку. Дослідження передумов та причин порушень писемного мовлення надає глибокий аналіз факторів, що визначають цей процес.

У статті розглядаються різноманітні напрями попередження порушень писемного мовлення в онлайн-форматі. Проводиться аналіз сучасних технологій та методів, які можуть бути успішно використані для поліпшення писемних навичок учнів з особливими мовленнєвими потребами через онлайн-освіту. Особлива увага приділяється розгляду синхронних та асинхронних режимів навчання, враховуючи їх переваги та недоліки для дітей з особливими мовленнєвими потребами.

Проводиться аналіз організаційних аспектів та умов ефективних онлайн-занять. Пропонуються конкретні стратегії, спрямовані на підвищення уваги та інтересу дітей під час навчального процесу, забезпечуючи оптимальне засвоєння матеріалу.

Зазначена стаття є джерелом інформації для вчителів, батьків та фахівців, зацікавлених у розвитку навичок читання і письма у дітей з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку в умовах сучасної онлайн-освіти.

У завершенні статті додається значущий контекст щодо ролі вчителів та батьків у попередженні порушень писемного мовлення у дітей з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку. Автор рекомендує взаємодію між освітнім закладом і сім'єю для спільної підтримки учнів у процесі навчання. Особливий акцент робиться на важливості психологічного супроводу та індивідуалізованого підходу до кожного учня, особливо тих, у кого є особливі мовленнєві потреби.

Додатково, стаття висвітлює перспективні напрями досліджень у цій області, апелюючи до наукової спільноти розширювати знання та розробляти нові методи і технології для покращення якості писемного мовлення учнів. Автор підкреслює необхідність постійного оновлення змісту та форми навчання, щоб відповідати вимогам сучасного освітнього середовища.

Ключові слова: писемне мовлення, порушення писемного мовлення, попередження порушень писемного мовлення, онлайн-формат.

The article «Prevention of Written Speech Disorders in Primary School Children in the Online Format: Theoretical Aspect» highlights the significant aspects of the formation of written language skills among primary school children. The study of the prerequisites and causes of written language disorders provides an in-depth analysis of the factors that determine this process.

The article examines various areas of prevention of written language disorders in the online format. The author analyzes modern technologies and methods that can be successfully used to improve the writing skills of students with special speech needs through online education. Particular attention is paid to the consideration of synchronous and asynchronous learning modes, taking into account their advantages and disadvantages for children with special speech needs. The organizational aspects and conditions of effective online classes are analyzed. Specific strategies are proposed to increase children's attention and interest during the learning process, ensuring optimal learning. This article is a source of information for teachers, parents, and professionals interested in developing the writing skills of children with special language needs of primary school age in the context of modern online education.

The article concludes by adding a significant context to the role of teachers and parents in preventing written language disorders in children with special speech needs of primary school age. The author recommends interaction between educational institutions and families to jointly support students in the learning process. Particular emphasis is placed on the importance of psychological support and an individualized approach to each student, especially those with special speech needs.

In addition, the article highlights promising areas of research in this area, appealing to the scientific community to expand knowledge and develop new methods and technologies to improve the quality of students' written language. The author emphasizes the need to constantly update the content and form of teaching to meet the requirements of the modern educational environment.

Key words: written speech, written speech disorders, prevention of written speech disorders, online format.

УДК

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.2.17>

Кучіна К.О.,

аспірантка

Інституту спеціальної педагогіки

і психології імені Миколи Ярмаченка

Національної академії педагогічних

наук України

Постановка проблеми. На основі досліджень останніх років встановлено істотне зростання кількості дітей шкільного віку із порушеннями

писемного мовлення. Порушення читання і письма має різні причини, але однією з них, на наш погляд, після початку повномасштабного

вторгнення країною-агресором, стала неможливість навчатися регулярно, а також вимушений перехід до дистанційних форм навчання. Письмо і читання мають вирішальне значення для успішного навчання в школі та формування особистості. Тому профілактика порушень писемного мовлення у дітей з особливими мовленнєвими потребами стає ключовим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання порушень писемного мовлення у дітей з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку розглядається у численних психолого-педагогічних та психолінгвістичних дослідженнях, серед яких праці визначених науковців, таких як Е. Данілавичюте, О. Гопніченко, Л. Журавльової, В. Ільяної, В. Тарасун, Є. Собонович, Л. Трофименко, М. Шеремет, V. Berninger, A. Fawcett, S. Graham, R. Nicolson, S. Shaywitz, B. Shaywitz, L. Siegel, L. Sprenger-Charolles, N. Weintraub.

Не зважаючи на існуючі дослідження, зазначена проблема залишається актуальною, оскільки спостерігається збільшення кількості дітей із порушеннями читання і письма серед тих, хто має особливі мовленнєві потреби в молодшому шкільному віці. Визначаються різноманітні ознаки формування порушень читання і письма, такі як повільний темп опанування навичками, порушення розуміння прочитаного, специфічні, повторювані помилки тощо.

Стаття вказує на необхідність індивідуалізованого підходу та детального аналізу стану кожної дитини з особливими мовленнєвими потребами для проведення ефективної профілактичної роботи з метою запобігання виникненню та розвитку порушень писемного мовлення. Урахування унікальних потреб кожної дитини є ключовим елементом успішної педагогічної стратегії у цьому контексті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Високий рівень поширеності порушень читання і письма серед дітей з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку, недостатня ефективність логопедичних заходів, спрямованих на виявлення, профілактику та корекцію дислексій і дисграфій в онлайн-форматі, призводять до ускладнень у навчанні загалом та заважають оволодінню дітьми предметами шкільної програми. Це в подальшому призводить до стійких труднощів у засвоєнні академічних знань. З цієї причини особливо важливою постає проблема визначення схильності до порушень писемного мовлення у дітей з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку.

Мета статті. Здійснити теоретичний аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури щодо вивчення питання попередження порушень писемного мовлення у дітей з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку у онлайн-форматі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики були використані методи пошуку, аналізу та узагальнення дослідженого матеріалу.

Виклад основного матеріалу.

Писемне мовлення – це одна із форм мовлення, яка протиставляється усному мовленню. Це вторинна, більш пізня за часом виникнення форма існування мовлення. Якщо усне мовлення виділило людину із тваринного світу, то писемність стала досягненням, яке створене людством. Писемне мовлення формується на основі усного мовлення і є вищим етапом мовленнєвого розвитку. Писемне мовлення – це зорова форма усного мовлення. У писемному мовленні моделюється (позначається певними графічними символами) звукова структура слів усного мовлення, часова послідовність звуків переводиться в послідовність графічних зображень, тобто літер.

Поняття «писемне мовлення» як дві рівноправні складові охоплює читання і письмо.

Письмо – це знакова система фіксації мовлення, що дає змогу за допомогою графічних елементів передавати інформацію на відстані і закріплювати її в часі.

І усна, і писемна форми мовлення є видом часових зв'язків другої сигнальної системи, але, на відміну від усного, писемне мовлення вже з самого початку є усвідомленим актом; воно формується в умовах цілеспрямованого навчання, а отже, його механізми формуються в період навчання грамоти й удосконалюються в процесі всього подальшого навчання [6, с. 199-200].

Читання, як відомо, є одним із важливіших компонентів писемного мовлення, а відхилення в його формуванні перешкоджають успішному опануванню предметів мовного циклу. Розлади читання (дислексії) є достатньо поширеним порушенням мовлення у дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими розладами. Для правильної організації процесу навчання надзвичайно важливо ще у дошкільному віці своєчасно визначити ті диференційні ознаки, що призводять в подальшому до порушень читання, а також поглиблено вивчити особливості їх утворення [2, с. 3].

До числа психічних функцій, що лежать в основі формування навички читання, науковці відносять усне мовлення (його фонетико-фонематичну та лексико-граматичну будову), просторові уявлення, зоровий гнозис, зорово-моторну координацію, сукцесивні операції, слухомовленнєву пам'ять, увагу, контроль [2, с. 6].

Становлення функції письма відбувається лише за умов цілеспрямованого навчання у період опанування грамоти. Передумови її формування закладаються ще до початку навчання в школі. Труднощі, з якими стикається дитина під час опанування письма, полягають не лише у потребі

в усвідомленні його знаково-символічної функції, а й у розрізненні змістового аспекту знака (значення) і його форми, у високому ступені довірливості акту письма та наявності у дитини складно-організованої сенсомоторної бази. Опанування письмом стає можливим за умов досягнення нею певного рівня зрілості – стану «шкільної зрілості». Під «шкільною зрілістю» розуміють такий рівень фізичного, психічного, мовленнєвого та інтелектуального розвитку дитини, який дає змогу дійти висновку, що вимоги систематичного навчання, різного роду навантаження, новий режим життя не будуть для неї занадто виснажливими. Досягнення «шкільної зрілості» визначається достатнім рівнем розвитку у дітей передумов, що забезпечують успішне опанування навички письма на початковому етапі шкільного навчання.

Серед них: високий рівень розвитку усного мовлення дитини, сформованість функціональної бази (когнітивних, сенсомоторних процесів) та операціональних компонентів [6, с. 199-200].

Здоров'я дитини, її соціально-психологічна адаптація, нормальне зростання й розвиток визначаються переважно середовищем, у якому вона живе. Для дітей молодшого шкільного віку цим середовищем є школа, оскільки 70% активного часу учнів пов'язано саме з нею. Домінантність оволодіння знаннями спричиняє різке перенапруження життєво важливих систем організму й негативно позначається на стані здоров'я учнів. Якісні знання, які дітям необхідно набути в школі, закладаються на початку шкільного навчання, проте рівень мовленнєвого розвитку першокласників не завжди відповідає вимогам, які висуває дітям школа [1].

Безперечно, одним з негативних факторів, які впливають на якість засвоєння дітьми з особливими мовленнєвими потребами молодшого шкільного віку читання і письма є реальність сьогодення.

Війна негативно впливає на існуючу державну освітню інфраструктуру та забезпечення українських дітей учбовими матеріалами. Руйнування, евакуація і вимушене переміщення населення створюють виклики для забезпечення доступу учнів до належної освіти.

Умови, в яких перебувають українські учні, провокують погіршення їхнього емоційного стану, оскільки підвищують рівень тривоги, створюють загальний стресовий фон та обмежують доступ до необхідних ресурсів. В умовах війни виникає необхідність у вимушеному переході до онлайн-формату навчання для забезпечення безперервного функціонування освітніх установ. Це створює низку викликів, які впливають на ефективність навчання та функціонування освітнього процесу:

1. Технічні обмеження. Зруйнована і окупована інфраструктура та доступ до інтернету може

обмежувати можливість шкіл забезпечити якісний онлайн-доступ для учнів та вчителів.

2. Безпека. Вирішення питань кібербезпеки та захисту конфіденційної інформації стає надзвичайно важливим, особливо в умовах військового конфлікту.

3. Психосоціальні аспекти. Віддалена форма навчання може призводити до відчуття соціальної та емоційної ізоляції серед учнів та вчителів.

4. Доступність та рівень обладнання. Нерівний доступ до комп'ютерів, планшетів чи інших засобів онлайн-зв'язку може призвести до нерівності у здійсненні навчання.

5. Навчальний процес. Перехід до онлайн-формату вимагає від учителів адаптації методик та підходів до віддаленого навчання.

6. Взаємодія та комунікація. Забезпечення ефективної взаємодії між учнями та вчителями в умовах віддаленості може стати проблемою.

7. Стрес та нестабільність. Умови війни можуть призвести до стресу серед педагогічної спільноти та учнів, що може вплинути на їхню навчальну діяльність.

Незважаючи на виклики сьогодення, наша держава не зупиняє освітній процес.

На думку В. Ільяної (2014) зміст корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на попередження порушень читання містить такі напрями роботи:

- розвиток слухових функцій та операцій;
- розвиток зорових функцій та операцій;
- удосконалення та розвиток прогнозування.

На першому корекційному етапі основною умовою виконання завдань з розвитку слухових функцій та операцій (загальних слухових функцій та фонематичних процесів) є їх виконання без опори на власне вимовляння. Для завдань з розвитку зорових функцій та операцій.

Корекційно-розвивальна робота на заняттях спрямовується на розвиток:

- слухових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті та контролю (на індивідуальних заняттях, логопед не вводить до завдань слова, що містять звуки, які дитина вимовляє неправильно);
- фонематичних процесів на основі еталонного вимовляння логопеда (фонематичне сприймання, аналіз і синтез);
- зорових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті, контролю – на простому абстрактно-логічному картинному матеріалі;

На другому корекційному етапі (середній рівень складності) робота спрямовується на розвиток:

- слухових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті, контролю (матеріал має містити звуки, які діти вимовляють неправильно);
- фонематичних процесів – сприймання (з опорою на еталонну вимову педагога), аналізу й синтезу (з опорою на власну вимову) та уявлення;

– ієрархічно вищого рівня зорових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті, контролю – на матеріалі чорно-білих малюнків, залучення геометричних фігур та цифр.

На третьому корекційному етапі (найвищий рівень складності) роботу має бути спрямовано на вдосконалення:

– слухових функцій та операцій (логопед вводить до завдань слова, фонетично насичені акустико-артикуляційно близькими звуками, а також складними за вимовлянням);

– фонематичних процесів – уявлення, аналізу та синтезу – лише за уявленням (без залучення слухової та артикуляційної аналізаторних систем);

– зорових функцій та операцій – сприймання, уваги, пам'яті, контролю – на матеріалі букв та їхніх елементів [2, с. 62-63].

На думку Л. Трофименко (2013), під час підготовки до навчання грамоти в першу чергу необхідно виправити у дітей недоліки звуковимови, уточнити артикуляцію тих звуків, що правильно вимовляються. Ця робота здійснюється на індивідуальних і фонетичних заняттях. Протягом усього періоду корекційного навчання закріплення правильної звуковимови поєднується з розвитком дикції й усуненням труднощів у вимові слів складної звуко-складової структури, розвитком дрібної моторики. Максимальна увага приділяється автоматизації і диференціації поставлених звуків у самостійному мовленні.

Розвиток фонематичного сприймання та розрізнення відбувається одночасно з розвитком аналізу і синтезу звуків мовлення. Педагог повинен навчити дітей виділяти звук в ряді інших звуків, склад із заданим звуком у ряді інших складів, встановлювати наявність звука в слові, голосних на початку слова в позиції під наголосом і перший приголосний. Діти вправляються у відтворенні звукового ряду, визначають порядок та кількість звуків у ньому (а-у – а-у-и).

Вправи у складовому та звуковому аналізі і синтезі з опорою на чіткі

кінестетичні і слухові відчуття, у свою чергу, сприяють оволодінню звуками мовлення. Це має велике значення для введення в мовлення поставлених або уточнених у вимові звуків. Таким чином, вправи, спрямовані на закріплення навички аналізу і синтезу звукового складу слова, допомагають нормалізувати процес фонемоутворення і готують дітей до засвоєння грамоти. [3, с. 78].

Л. Трофименко (2018) висвітлює думку про те, що природа походження дисграфій складна, яка включає в себе недорозвиток або несформованість певних процесів, що забезпечують процес письма. Тому спрямованість корекційної роботи має базуватися на принципах психолінгвістичного підходу, а саме уточнення та виявлення механізмів, порушення яких спричинили появу дисграфії. [4, с. 71].

Підґрунтям читання та письма є достатній рівень розвитку:

– усного мовлення (розвиток усіх сторін мовлення: фонетико-фонематичної, граматичної, лексичної та зв'язного мовлення);

– психічних функцій і операцій, що забезпечують навичку письма (зорове та слухове сприймання, увага, пам'ять та контроль, зорово-просторова орієнтація, сукцесивні та симультанні синтези);

– рухової сфери (графомоторної функції, дрібної моторики рук);

– емоційно-вольової сфери (сформованості загальної поведінки, регуляції, саморегуляції, контролю за діями, мотивів поведінки).

При плануванні корекційної роботи необхідно враховувати основний механізм порушення. При акустико-артикуляційному механізмі порушення логопед повинен спрямувати свою роботу на розвиток слухових функцій і операцій (фонематичні процеси).

При моторному чи кінетичному механізмі порушення увагу потрібно зосередити на роботі з трафаретами, що сприяє розвитку графо-моторної функції рук. У процесі подолання оптичного механізму порушення передбачено корекційну роботу з розвитку зорових функцій та операцій (зорово-просторових уявлень) [4, с. 71].

Нами було зазначено, що поточні умови в Україні змушують переносити освітній процес у онлайн-формат. Такий формат передбачає проведення занять у синхронному і асинхронному режимі. Діти з особливими мовленнєвими потребами часто вимагають індивідуалізованого підходу до навчання. Обидва зазначені режими дистанційних занять мають свої переваги і недоліки.

Переваги синхронного режиму дистанційних занять:

1. Інтеракція у реальному часі. Учні можуть безпосередньо спілкуватися, обмінюватися ідеями та задавати питання педагогу в реальному часі.

2. Миттєвий зворотний зв'язок. Можливість отримати миттєвий зворотний зв'язок від педагога або співучнів полегшує розуміння матеріалу та вирішення поточних проблем.

Недоліки синхронного режиму дистанційних занять:

1. Гнучкість графіку. Зазвичай вимагає жорсткого графіку, що може унеможливити проведення зустрічей, особливо для тих, хто має різні часові пояси (вимушено переміщені особи).

2. Технічні проблеми. Залежність від технічних можливостей може призвести до проблем із з'єднанням або обладнанням.

Переваги асинхронного режиму дистанційних занять:

1. Гнучкість графіку. Учні можуть навчатися у зручному для них темпі, враховуючи індивідуальні обставини та графік.

2. Доступність матеріалів. Записані лекції та матеріали доступні для перегляду в будь-який час, що дозволяє учням повторно вивчати матеріал.

Недоліки асинхронного режиму дистанційних занять.

1. Відсутність миттєвого зворотного зв'язку. Учні можуть втратити можливість спілкування та отримання миттєвої відповіді на свої питання.

2. Відчуженість від групи. Відсутність спільного часу навчання може призвести до відчуття відокремленості від інших учнів та втрати соціального аспекту навчання.

Залежно від конкретних обставин та індивідуальних вподобань, обрання між синхронним і асинхронним навчанням може забезпечити оптимальний підхід для ефективного освоєння матеріалу.

Сучасні підходи до освіти осіб з особливими мовленнєвими потребами дозволяють адаптувати педагогічні методики для врахування індивідуальних мовленнєвих потреб кожного учня.

В поточних умовах (в умовах війни/вимушеного переміщення з окупованих територій), коли велика кількість дітей з особливими мовленнєвими потребами має доступ тільки до онлайн-навчання, питання організації ефективних дистанційних занять для цієї категорії учнів набуває особливої значущості.

Існує певний порядок організації онлайн-занять за допомогою відеозустрічей:

1. Підготуйте робоче місце для відеозустрічей.

2. Знайдіть місце з потужним сигналом Wi-Fi, де є чистий нейтральний фон і денне світло.

3. Почніть відеозустріч зі своїми здобувачами освіти. Ви можете створити відеозустріч за допомогою різних програм та сервісів (наприклад, Google Hangouts Meet).

4. За допомогою функцій обраних вами програм та сервісів ваші учні зможуть бачити ваші презентації та ставити запитання в реальному часі.

5. Пряма трансляція вашого уроку.

6. Запишіть урок та опублікуйте, щоб діти й батьки змогли переглянути його пізніше. [5, с. 31].

Однією з важливих умов ефективності онлайн-занять є високий рівень мотивації дитини до навчання.

Як зацікавити учнів під час дистанційного навчання?

– Підтримуйте активні обговорення

– Запропонуйте учням публікувати запитання та коментарі, щоб підтримувати між ними дискусію (у Google Класі, Viber тощо).

– Організуйте зустрічі у форматі «один на один».

– Дозвольте учням резервувати час для персональних і групових зустрічей. Це можна зробити, наприклад, у Google Календарі.

– Пишіть і малюйте на віртуальній дошці, наприклад Jamboard, показуйте дітям свій екран і заохочуйте їх співпрацювати за допомогою карт думок, діаграм тощо.

– Підтримуйте зв'язок із батьками або особами, що їх замінюють. Надсилайте їм регулярні сповіщення, щоб ділитися з ними успіхами дітей (за допомогою електронної пошти, а також пошти в Google Класі, Viber тощо). [5, с. 32].

На наш погляд, використання наступних стратегій при проведенні дистанційних занять допоможе підтримувати стабільний інтерес дитини з особливими мовленнєвими потребами до навчання.

1. Ігровий підхід. Інтерактивні ігри, віртуальні квести або елементи гри в процесі навчання. Граючи, діти отримують заняття, яке їм подобається, і водночас засвоюють матеріал.

2. Візуальні засоби. Різноманітні візуальні матеріали, такі як мультимедійні презентації, відео, ілюстрації. Яскраві та цікаві візуальні елементи можуть зацікавити учнів і полегшити розуміння матеріалу.

3. Задачі та проекти. Завдання та проекти, які стимулюють творчість та самостійне мислення. Це може бути створення презентацій, віртуальних досліджень чи розв'язання проблем.

4. Використання технічних можливостей. Інтерактивні технології, такі як опитування, чати для взаємодії та обговорення.

5. Персоналізація матеріалів. Підлаштування навчального матеріалу під індивідуальні інтереси учнів. Надання можливості вибору завдань для вивчення.

6. Взаємодія і соціальна підтримка. Сприяння взаємодії між учнями, при реалізації групових завдань або віртуальних проектів. Спільна робота може зробити процес навчання цікавішим.

7. Регулярний зворотний зв'язок. Забезпечення можливості для учнів висловлювати свої думки, ставити питання та отримувати зворотний зв'язок. Вони повинні відчувати свою важливість в процесі навчання.

8. Фізична активність. Введення коротких перерв для фізичних вправ або ігор, що дозволяє дітям розслабитися та повернутися до занять з новим ентузіазмом.

Ці стратегії можуть допомогти створити позитивне та цікаве навчальне середовище для дітей під час дистанційного навчання.

Також важливими умовами ефективності онлайн-занять з дітьми з особливими мовленнєвими потребами з попередження порушень писемного мовлення є:

– Дотримання режиму дня дитини (режиму сну, відпочинку, харчування тощо).

– Тісна співпраця з батьками.

– Продуманий процес організації уроків і передачі завдань дитині.

- Забезпечення дітей додатковими матеріалами.

- Аналіз та моніторинг.

- Визначення та зменшення перепон повноцінної діяльності та участі дитини.

- Розумний обсяг навантаження.

- Взаємоузгоджений, системний психолого-педагогічний супровід командою фахівців. [5, с. 33].

Надважливою є участь батьків у процесі організації онлайн-занять.

Участь батьків може бути:

1) пасивною: коли дитина не хоче в цей момент або не може рухати руками, а завдання бувають такими, щоб дати їй можливість потримати ручку й намалювати або щось обвести. Тоді батьки мають працювати з дитиною за принципом «рука в руці» – взяти руку дитини у свою, вкласти ручку й разом виконати вправу.

2) частковою: коли під час того ж завдання доречно наполягти на його виконанні, знайти мотивувальний фактор, вмовити, вкласти ручку до руки дитини, а вона сама зможе виконати вправу.

3) непомітною: коли дитина може виконувати всі завдання самостійно й від батьків передбачається лише організаційна та контролююча функція. Батькам необхідно пояснити, якої саме допомоги ви від них чекаєте. У випадку, коли батьки не допомагають, а виконують завдання замість дитини, проявіть толерантність – напишіть їм у чат: «Будь ласка, спробуйте ще раз виконати цю вправу, але мінімізуйте вашу допомогу дитині».

Зворотний зв'язок повинен бути вчасним, конкретним, яскравим, прозорим, індивідуалізованим та зручним. Позитивний настрій може сприяти засвоєнню інформації дитиною. В іншому випадку, педагоги можуть узгоджувати з батьками часи, коли дитина готова до навчання. Це стосується випадків, коли можна провести окремий урок або додатково пояснити матеріал. [5, с. 33-34].

Роль батьків у підвищенні ефективності дистанційних занять та попередженні порушень писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку є важливою і багатоплановою. Нижче наведено кілька ключових порад для ефективної взаємодії батьків з педагогами. Така взаємодія підвищує ефективність навчання дітей у онлайн-форматі.

1. Активна участь в навчанні:

- Співпраця з педагогами. Необхідність вести діалог з педагогами, розуміти програму та очікування щодо навчання на відстані.

- Організація навчання. Сприяння створенню сприятливого навчального середовища вдома, забезпечуючи необхідні ресурси та технічні можливості.

2. Взаємодія з дитиною:

- Активне слухання. Спілкування з дитиною, проявлення інтересу до її успіхів та труднощів у навчанні.

- Спільне вивчення. Використання часу для спільного вивчення матеріалу та виконання домашніх завдань.

3. Розвиток навичок читання та письма:

- Літературні заходи. Заохочення дитини до читання книг та спільних літературних заходів.

- Стимулювання письма. Підтримка дитини в написанні оповідань, листів або щоденників для розвитку навичок письма.

4. Забезпечення пауз та фізичної активності:

- Перерви і фізичні вправи. Планування коротких перерв для фізичних вправ, які можуть поліпшити концентрацію та ефективність.

5. Створення розвивальних завдань:

- Творчість та гра. Використання творчих завдань та ігор для навчання, що стимулюють розвиток письма та інших мовленнєвих навичок.

6. Психологічна підтримка:

- Розуміння емоцій. Врахування емоційного стану дитини та сприяння позитивному відношенню до навчання.

- Забезпечення психологічної безпеки. Створення атмосфери довіри та безпеки для того, щоб дитина відчувала можливість ділитися своїми труднощами та питаннями.

В цілому, батьки грають важливу роль у впливі на успішність дистанційного навчання та попередження порушень писемного мовлення, створюючи підтримуюче та стимулююче навколишнє середовище для своєї дитини.

Психологічний супровід сімей з дітьми, які мають особливі мовленнєві потреби, грає важливу роль у проведенні роботи з попередження порушень писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку. Цей підхід передбачає індивідуалізацію та специфічні стратегії, які враховують особливості кожної дитини та її сім'ї. На наш погляд, це наступні кроки.

1. Співпраця з батьками.

- Освіта та консультування. Психолог може надавати батькам інформацію про особливості мовленнєвого розвитку та конкретні методи, які можуть бути ефективними для їхніх дітей.

- Створення позитивного середовища. Допомога батькам у створенні позитивного та підтримуючого середовища вдома для розвитку мовленнєвих навичок.

2. Індивідуалізований підхід до учнів.

- Оцінка потреб. Проведення індивідуальної оцінки потреб кожної дитини для визначення конкретних аспектів мовленнєвого розвитку, які потребують уваги.

- Розробка індивідуальних планів. Розробка індивідуальних навчальних планів, що враховують конкретні потреби та можливості учня спільно з педагогами.

3. Психологічна підтримка.

- Індивідуальні консультації. Надання індивідуальних консультацій як учням, так і їхнім

батькам для розвитку позитивної самосвідомості та емоційної стабільності.

– Психологічні тренінги. Організація тренінгів для сімей з фокусом на зміцненні комунікації та підтримку позитивної динаміки в родині.

4. Взаємодія з іншими спеціалістами.

– Командна робота. Співпраця зі спеціалістами, такими як вчителі, логопеди та інші фахівці, для розробки і впровадження комплексних підходів до навчання.

– Обмін досвідом. Забезпечення обміну досвідом та рекомендаціями з іншими фахівцями для впровадження найбільш ефективного навчання.

5. Залучення до спільних заходів.

– Спільні навчальні та розважальні заходи. Організація заходів, які об'єднують дітей, батьків та педагогів, створюючи позитивний соціальний контекст для навчання.

6. Сприяння розвитку самостійності.

– Підготовка до самостійності. Розвиток навичок самостійності та саморегуляції в учнів для підготовки до самостійного навчання.

Зазначені стратегії спрямовані на підтримку сімей та індивідуалізацію підходів для дітей з особливими мовленнєвими потребами, сприяючи ефективному процесу попередження порушень писемного мовлення.

Висновки. Зазначено, що профілактична робота, яка направлена на попередження формування порушень писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку має багато напрямків і потребує індивідуалізованого підходу. Виявлено, що віддалена форма навчання може бути чинником, який ускладнює вже існуючі труднощі та призводить до нових викликів у процесі навчання та комунікації спеціальних педагогів з дітьми з особливими мовленнєвими потребами, їх батьками або особами, які їх замінюють.

Дослідження також вказує на необхідність розробки та впровадження спеціальних педагогічних стратегій навчання у онлайн-форматі для забезпечення ефективності розвитку писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з особливими мовленнєвими потребами.

Окрім того, висновки наукового дослідження вказують на важливість подальших досліджень у цьому напрямку, зокрема, розробки інноваційних методик та технологій, спрямованих на покращення якості навчання та розвитку мовленнєвих навичок у віртуальному навчальному середовищі для даної категорії дітей. Такий підхід дозволить забезпечити більш ефективну інтеграцію учнів з особливими мовленнєвими потребами у сучасну освітню парадигму.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Журавльова Л. С. Порушення психомовленнєвого розвитку учнів молодшого шкільного віку з дисграфією. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 19, Т.2. С. 135–140.
2. Ільяна В. М. Попередження дислексій у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку : навч.-метод. посібник. Київ, 2014. 120 с.
3. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ : Програмно-методичний комплекс. Київ : Актуальна освіта, 2013. 108 с.
4. Трофименко Л. І. Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція мовлення» для 1-4 класів закладів загальної середньої освіти для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Київ : ІСП НАПНУ, 2018. 89 с.
5. Холодова Т. В. Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами* : зб. матеріалів. Полтава : ПОІППО, 2021. С. 30-35.
6. Логопедія : підручник / Тарасун В. В. та ін. ; за ред. М. К. Шеремет. Київ : Слово, 2010. 376 с.